

ВІДГУК
офіційного опонента Попадинця Назарія Миколайовича
на дисертаційну роботу
Новікової Ольги Сергіївни
«Інноваційні механізми сталого розвитку аграрного сектору економіки»
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими
програмами, планами, темами

Аграрний сектор є однією з ключових галузей вітчизняної економіки. За останні роки надходження від агропромислового комплексу забезпечують найбільшу питому вагу до бюджету держави. Україна займає лідируючі позиції у світі по виробництву та експорту багатьох видів агропродовольчої продукції, тим самим беручи участь у вирішенні однієї з глобальних цілей сталого розвитку – подолання голоду. Необхідно констатувати, що структура аграрного виробництва в Україні є досить неоднорідною як за спеціалізацією так і за об'єктно-суб'єктною сферою. На ринку діє велика кількість підприємств які суттєво відрізняються за розміром, спеціалізацією, організаційно-правовою формою тощо. Крім того, усі вони є неоднорідними за ступенем впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку. Відповідно необхідність пошуку ефективного інструментарію інноваційного розвитку та побудова відповідних систем і механізмів стоять на порядку денному вітчизняної аграрної політики. Вказане обумовлює актуальність обраної теми дисертації Ольги Сергіївни Новікової.

Представлена робота виконана у відповідності з науково-дослідною тематикою кафедри економіки та підприємництва Сумського національного аграрного університету, зокрема у процесі роботи над науковими темами: «Управління конкурентоспроможністю підприємств на засадах інноваційного

маркетингу» (номер державної реєстрації 0119U100250), де авторкою визначено теоретичні та методологічні засади формування та розвитку механізмів управління інноваційним розвитком з врахування принципів екологічної взаємодії; «Формування механізму реалізації інтегрованого територіального управління в умовах переходу до сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0117U006534), в межах якої авторка представила системний та комплексний аналіз стану та ефективності використання землі у системі сталого сільського господарства та окреслити ключові проблеми та слабкі місця подальшого розвитку; «Напрямки соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації світових ринків» (номер державної реєстрації 0117U000912), де авторкою визначені інновації як інструмент забезпечення сталого аграрного господарювання. Відповідність вказаних розробок пріоритетним напрямкам науки є додатковим свідченням актуальності обраної тематики дослідження та підтверджує зв'язок дисертації з науковими програмами і темами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Проведене авторкою наукове дослідження є вдалою спробою розбудови існуючих наукових підходів щодо впровадження інноваційних механізмів в усій галузі аграрного сектору економіки, що дасть можливість забезпечити йому сталий розвиток, а також запропонує шляхи підвищення ефективності вітчизняної економіки. Якісний аналіз представленої на опанування дисертаційної роботи свідчить, що здобувачка вивчила достатню кількість літературних джерел, що дозволило сформувавши теоретико-методичний базис для вирішення поставленого наукового завдання. Список використаних джерел налічує 225 найменувань, серед яких наявні праці провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців з економічної теорії, економіки підприємства,

менеджменту, управління персоналом, нормативні, законодавчі та аналітичні матеріали. Значну частину літературних джерел становлять публікації у провідних періодичних виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних.

Виклад матеріалів та результатів дисертації є логічним та послідовним. Заслуговує схвалення вдалий вибір методів та інструментів наукового дослідження для вирішення поставлених завдань та досягнення мети. Зміст дисертації відповідає її темі. Розроблені автором рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджено відповідними документами. Можна стверджувати, що отримані при виконанні дослідження наукові результати є достатньо обґрунтованими та достовірними.

Ступінь новизни наукових положень

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретично-методичних засад формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки та розробці прикладних шляхів їх реалізації.

Основними науковими результатами представленої дисертації, які характеризуються новизною та розкривають його сутність, є:

- інтегрований методичний підхід до управління ланцюгами поставок з врахуванням принципів циркулярної економіки, як рушійної сили що забезпечує сталий розвиток та спрямована на оптимізацію фактора екологізації на основі впливу використання ресурсів і виробництва продукції;

- теоретико-методичний підхід до визначення поняття екологізація інноваційної діяльності, що розглядається як система, складовими елементами якої є ринкова, інформаційно- інтелектуальна, матеріально-технічна, організаційно-економічна, мотиваційна підсистеми, що взаємодіють між собою та забезпечують процес відтворення й розвитку в цілому через

відтворювальний механізм, основними компонентами якого є відтворення мотивів, екологічного попиту, екологічно орієнтованої виробничої основи та екологічно орієнтованих людських факторів;

- розуміння споживчо-кастомізаційного циклу екологічної інновації, що поширюється, яка на відміну від існуючих передбачає впровадження досвіду підприємства-новатора під час інноваційного циклу та не має випробовувати новинку у ринкових умовах, що вже зроблено попереднім виробником. До того ж витрати по розробці інновації можуть бути суттєво меншими внаслідок використання вже здійснених витрат попередника;

- класифікація мотиваційних механізмів суб'єктів інвестування в інноваційні механізми сталого розвитку аграрного виробництва, що на відміну від існуючих враховує інтереси громади та забезпечує можливість отримати конкурентну перевагу на ринку, за рахунок заповнення новоствореної ринкової ніші, впровадження енергозберігаючих технологій, отримання державних пільг та субсидій, кредитів та запобігання застосування економічних санкцій до підприємств;

- застосування методів проектного менеджменту формування інноваційного механізму, що залежить від специфіки об'єкту оцінювання та масштабів проекту, мети його проведення, доступної інформації та ресурсів для проведення аналізу, наявності проектів-аналогів, можливості порівняння ефектів від впровадження даного проекту та продовження виробництва за старими технологіями, форми власності на об'єкт впровадження, джерел фінансування проекту, від того, який вид ефекту буде найважливішим при прийнятті рішення.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації

За темою дисертації опубліковано 38 наукових праць загальним обсягом 12,7 друк. арк., в тому числі: 14 наукових статей у вітчизняних фахових

виданнях з економіки; 4 у зарубіжних періодичних виданнях, в тому числі 2 – включених до наукометричних баз даних, 2 розділи колективних монографій та 18 публікації в матеріалах конференцій. Вказане свідчить про те, що винесені на захист положення наукової новизни та основні результати дослідження Ольги Сергіївни Новікової з достатньою повнотою оприлюднені у відкритому друку. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Новікової Ольги Сергіївни «Інноваційні механізми сталого розвитку аграрного сектору економіки» складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, викладена на 225 сторінках, у тому числі основного тексту – 178 сторінок, включає 26 таблиці та 16 рисунків.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного виробництва» розкрито понятійно-категоріальний апарат дослідження, визначені основні методичні підходи до аналізу ефективності впровадження інноваційних механізмів, розкрито сутнісне наповнення категорії сталого розвитку в контексті аграрної економіки та вітчизняних реалій.

У другому розділі «Стан та перспективи впровадження інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки» авторка провела детальний аналіз існуючого потенціалу сталого розвитку в розрізи галузей агропродовольчого комплексу та визначила особливості ресурсного забезпечення впровадження інноваційних механізмів.

У третьому рекомендаційному розділі, який має назву «Шляхи формування та вдосконалення інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки» запропоновано конкретний інструментарій та змодельована конкурентна система оптимізації вітчизняного АПК з врахуванням інституціонального середовища та тенденцій глобалізації.

Дисертація за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Оформлення наукової праці є таким, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Практична цінність результатів дослідження

Результати дослідження характеризуються практичною значущістю в контексті можливості їх використання підприємствами різних форм власності, територіальними громадами, органами державного управління та виконавчої влади. Результати дослідження та пропозиції авторки знайшли застосування в управлінській діяльності Департаменту агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації, в практичній діяльності Новослобідської та Есманської об'єднаних територіальних громад та ряду аграрних підприємств, зокрема ТОВ «Молоко вітчизни», ТОВ «Аграрне» та ТОВ «Слобожанщина». Крім того, теоретичні та методичні напрацювання знайшли відображення в навчальному процесі при викладанні економічних дисциплін на кафедрі економіки та підприємництва Сумського національного аграрного університету. Достовірність апробації та практичного впровадження підтверджена відповідними довідками та актами.

Дискусійні положення щодо змісту дисертації

Не дивлячись на достатньо високий рівень підготовки дисертації необхідно звернути увагу на наявні в ній дискусійні положення:

1. В параграфі 1.1 доцільно було б конкретизувати авторський підхід до визначення понять «аграрний сектор економіки», «агропродовольчий комплекс» та «аграрна сфера», оскільки в подальших розділах авторка дуже часто використовує вказані визначення як синонімічні, проте аналіз наукової літератури, що вказані категорії мають різне сутнісне наповнення.

2. Заслугує на увагу запропоноване авторське бачення сукупного споживчо-кастомізаційного циклу екологічної інновації, наведене на рис. 1.7

(с.34) дисертаційної роботи. Проте, на нашу думку у параграфі 3.3 доцільно було б запропонувати конкретні механізми поведінки аграрних підприємств, що впроваджують вказані інновації, залежно від стадії циклу.

3. Не можемо не відмітити значне коливання хронологічних меж дослідження різних процесів та явищ, що має місце в другому розділі дисертаційної роботи. Вважаємо, що проведення досліджень в межах конкретно визначеного хронологічного періоду дало б можливість більш об'єктивного аналізу стану розвитку аграрного сектору та визначення інноваційних механізмів його забезпечення.

4. Підрозділ 3.3 дисертації варто було б доповнити економіко-математичною моделлю визначення залежності між ступенем впровадження інновацій у виробництво та рівнем сталого розвитку конкретного господарюючого суб'єкта, що дало б можливість наукової проєкції отриманих результатів на галузь в цілому.

5. У п.6 висновків авторка стверджує, що високий попит на працю призводить до скорочення безробіття в регіоні і поступового зростання середнього рівня заробітної плати. На нашу думку, таке твердження є досить дискусійним. Емпіричні дослідження вказують, що в окремих випадках відсутній баланс між попитом і пропозицією робочої сили, особливо в аграрній сфері.

6. На думку авторки у межах єдиного інформаційного простору в АПВ в пріоритетному порядку необхідно модернізувати державний інформаційний простір, що містить зведення про утримувачів організацій-власників державних, недержавних і змішаних інформаційних ресурсів, і вести його по видах інформаційної продукції і послуг. Вказана пропозиція на нашу думку є досить консервативною, оскільки на сьогоднішній день інформаційна мережа дає доступ до необхідної інформації. Перекладання вказаної функції на державу може лише ускладнити та бюрократизувати процес отримання інформації.

Вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, а характеризують бачення опонентом шляхів вирішення поставлених проблемних питань.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України

Дисертація Новікової Ольги Сергіївни «Інноваційні механізми сталого розвитку аграрного сектору економіки» виконана на актуальну тему, є завершеним самостійним дослідженням, характеризується науковою новизною та має практичне значення. Науково-обґрунтовані висновки і рекомендації в сукупності вирішують складне наукове завдання щодо обґрунтування теоретично-методичних та прикладних засад формування інноваційних механізмів сталого розвитку аграрного сектору економіки. Авторкою розкрито тему дисертації, досягнуто поставлену мету та виконано сформульовані завдання.

Отже, дисертація Новікової Ольги Сергіївни «Інноваційні механізми сталого розвитку аграрного сектору економіки» за змістом і оформленням відповідає вимогам пп. 9, 11 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Новікова Ольга Сергіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:
доцент кафедри економіки і маркетингу
Навчально-наукового інституту
підприємництва та перспективних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»,
доктор економічних наук

Н.М. Попадинець

Лізітис доцент кафедри ЕКМ
Н.М. Попадинець
Шаройко В.І.